

Magdalena Śniegulska-Gomuła

Jedwabna serweta z wicią roślinną

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 26, 431-432

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MAGDALENA ŚNIEGULSKA-GOMUŁA

JEDWABNA SERWETA Z WICIĄ ROŚLINNĄ

Il. 1, Jedwabna serweta z wicią roślinną, ok. 1750.

Dar Marii Łoś

Niemcy(?), ok. 1750

Wymiary 110,5 x 73 cm; wys. raportu: 42 cm; szer. brytu: ok. 53 cm

Jedwab, koronka

Tkanina – tło: ryps osnowowy regularny (26 wątków i 41 osnów na 1 cm)

Wzór: lansowany słabo skręconą przędzą jedwabną i broszowany nicią metalową srebrną o gęstym oplocie na nici jedwabnej w kolorze naturalnym

Obszycia z koronki klockowej splatanej z nici metalowej na duszy jedwabnej i pasków folii metalowej

MNKi/R/3408

Serweta z tkaniny jedwabnej, obszyta złotą koronką klockową. Na tle w kolorze czerwieni malinowej – wić roślinna utworzona przez podłużne, srebrne gałązki – liście w typie akantu rytmicznie układające się po obu stronach osi pionowej (po dwa z każdej strony na przemian). Na co drugiej gałązce umieszczono kwiat

róży, na pozostałych drobniejsze kwiatki, przypominające dzwonki i goździki, w kolorach: jasno i ciemnozielonym, błękitnym, kremowym i brzoskwiniowym. Deseń barwny podkreśla subornament, stanowiący cień dla głównych motywów roślinnych. Podszewka atlasowa w kolorze lososiowym.

Mimo coraz liczniej podejmowanych badań nad zabytkowymi tekstyliami, stan wiedzy na temat mniejszych ośrodków jedwabniczych w Europie jest nadal niepełny. Problem ten dotyczy zwłaszcza manufaktur powstających w XVIII stuleciu na terenach Holandii, Niemiec czy Austrii. Brak dostatecznej wiedzy na temat tych wytwórni z jednej strony, z drugiej zaś stosunkowo dobra znajomość jedwabnictwa francuskiego, skutkuje dość pochopnym niekiedy przypisywaniem większości XVIII-wiecznych tkanin jedwabnych warsztatom francuskim.

W XVII stuleciu, kiedy jedwabnictwo francuskie stopniowo zaczyna wygrywać konkurencję z warsztatami włoskimi, działają manufaktury w Tours, Lyonie, a także w Awinionie i Nîmes. W 2. poł. XVII wieku ośrodek jedwabniczy w Tours zaczyna tracić na znaczeniu na rzecz Lyonu, który zajmuje główną pozycję zarówno w produkcji jak i handlu tkaninami jedwabnymi. Pozycję Tours osłabia dodatkowo cofnięcie Edyktu nantejskiego w 1685 roku przez Ludwika XIV. Stało się to przyczyną masowej emigracji francuskich protestantów do Wielkiej Brytanii, Holandii i Prus. Wraz z tkaczami hugenockimi do tych krajów trafiają francuskie wzory tekstylne. Kolejna fala emigracji ma miejsce w latach 30. XVIII wieku, kiedy dochodzi do konfliktów w samym środowisku tkaczy. Specjaliści z Lyonu, niezwykle pożądana w nowych ośrodkach jedwabniczych w Prusach, Austrii i Holandii, masowo wyjeżdżają z kraju. Zrozumiałym jest zatem, że w tych nowych ośrodkach początkowo bardzo silnie nawiązywano do wzorów francuskich. Jednak w Prusach już od połowy XVIII wieku, za panowania Fryderyka II Wielkiego (1712-1786) produkcja jedwabnicza rozwija się znakomicie, stopniowo uniezależniając się od wiodących wzorów francuskich aż do całkowitej samodzielności. Dzięki patronatowi Fryderyka II w 2. poł. XVIII wieku Berlin staje się prawdziwą jedwabniczą metropolią, gdzie powstają tkaniny najwyższej jakości, tak pod względem projektów, jak i wykonania technicznego.

Właśnie z ośrodkiem niemieckim należy wiązać prezentowaną serwetę. Mimo niewątpliwego wpływu wzornictwa francuskiego, tkaninie brakuje elegancji i lionńskiej biegości technicznej. W falistej linii motywu roślinnego odnaleźć można analogie do deseni angielskich jedwabów ze Spitafields, choć wzór naszej tkaniny nie ma takiej lekkości i wdzięku, jak projekty Anny Marii Garthwaite. Ponadto jedwabie angielskie mają zwykle jasne tła, a zdobią je polne kwiaty, czasem wzbogacone przez fantazyjne ozdobniki. Raporty wzorów tych tkanin są też mniejsze od raportu omawianej tkaniny.

Magdalena Śniegulska-Gomuła

LITERATURA:

Markowsky B., *Europäische Seidengewebe des 13.-18. Jahrhunderts*, Köln, Kunstgewerbemuseum, 1976
Peter Thornton, *Baroque and rococo silks*, London 1965.

Chruszczyńska J. i Orlińska-Mianowska E., *Tkaniny dekoracyjne*. Przewodnik dla kolekcjonerów, Warszawa 2009.